

Podstawy prawne w pracy samorządu uczniowskiego

Działanie samorządu uczniowskiego w polskich szkołach reguluje ustawa Prawo oświatowe w art. 85. Wcześniej - od 1991 roku analogiczny artykuł znajdował się w ustawie o systemie oświaty. Od tego czasu prawo związane z samorządem uczniowskim nie podlegało istotnym zmianom.

Aktualny zapis art. 85 znajdziecie [TUTAJ](#).

1. CO WYNIKA Z ART. 85 USTAWY PRAWO OŚWIATOWE?

par. 1 - mówi o tym, że **samorząd uczniowski istnieje w każdej polskiej szkole i placówce**. Jego istnienie nie zależy więc od decyzji dyrekcji czy nauczycieli.

par. 2 - mówi o tym, że **“Samorząd tworzą wszyscy uczniowie szkoły lub placówki.”**

Jest to analogiczne rozwiązanie jak w przypadku samorządu terytorialnego (który również jest tworzony przez wszystkich mieszkańców i mieszkanki).

Na poziomie szkoły często jednak o tym zapominamy, określając jako samorząd uczniowski jedynie jego reprezentację, a więc osoby, które tworzą organy samorządu (tzw. władze, Zarząd, Rada, komisje itp.) mające mandat (najczęściej z wyborów) do bycia przedstawicielami całego samorządu uczniowskiego. Często zarówno uczniowie i uczennice jak i sami nauczyciele błędnie określają tę grupkę jako samorząd, nie utożsamiając się z tym pojęciem, co związane jest z potocznym rozumieniem tego terminu. Warto mieć tego świadomość. Przekładać się to powinno nie tylko na teorię ale również praktykę - organy samorządu powinny dbać o to, żeby wszyscy uczniowie mieli realny wpływ na szkołę.

par. 3 i 4 - dotyczą **Regulaminu działania samorządu uczniowskiego**

“3. Zasady wybierania i działania organów samorządu określa regulamin uchwalany przez ogół uczniów w głosowaniu równym, tajnym i powszechnym.

Organy samorządu są jedynymi reprezentantami ogółu uczniów.

4. Regulamin samorządu nie może być sprzeczny ze statutem szkoły lub placówki.”

Wynika z tego, że regulamin:

- to dokument uchwalany na poziomie szkół/placówek - **nie ma żadnych regulacji, które określałyby jakie konkretnie mają być organy samorządu, jak mają działać i w jaki sposób być wybierane**, jest to więc pole do stosowania takich rozwiązań, które najlepiej odpowiadają sytuacji w danej szkole i potrzebom uczniów;

- **powinien być zatwierdzony przez uczniów i uczennice** w głosowaniu równym, tajnym i powszechnym; To o tyle ważne, że o ile zapisy samego regulaminu nie stanowią inaczej, również zmiany w regulaminie powinny być zatwierdzane w głosowaniu powszechnym przez ogół uczniów szkoły. Ten zapis mówi również pośrednio o tym, że to **społeczność uczniowska powinna decydować o tym, jak zorganizowany jest samorząd w ich szkole;**
- **nie może być sprzeczny ze statutem szkoły lub placówki.** Domyślnie to dyrektor szkoły powinien zatwierdzić regulamin - ale jedynie pod kątem tego, czy nie jest sprzeczny ze statutem szkoły (oraz aktami prawnymi wyższego rzędu) - **dyrektor ani nauczyciele nie mają prawa decydować za uczniów o szczegółowych zasadach i zapisach regulaminu** - o ile nie są one sprzeczne ze statutem i zatwierdzi je ogół uczniów w głosowaniu;
- powinien określać zasady wybierania i działania organów SU (reprezentacji) - tzw. ordynacja wyborcza. UWAGA: ustawa nie określa tego, że organy SU muszą pochodzić z wyborów, możliwe jest więc ustanowienie w szkole takich organów, które zrzeszają np. wszystkich uczniów szkoły (W przypadku szkół niewielkich) lub też przynależą do nich osoby chętne, czy też istnieje rotacyjność funkcji i stanowisk.

par. 5 - mówi o tym, że: "Samorząd może przedstawiać radzie szkoły lub placówki, radzie pedagogicznej oraz dyrektorowi wnioski i opinie we wszystkich sprawach szkoły lub placówki"

z czego wynika, że **samorząd uczniowski może zajmować się wszystkimi sprawami szkoły lub placówki**, a jednocześnie jego działania ograniczają się do składania wniosków i opinii, wszelkie działania innego rodzaju **wymagają zgody organów szkoły wymienionych w paragrafie - w szczególności dyrektora.**

w dalszej części paragrafu znajdziemy wymienione punkty, odnoszące się do realizacji podstawowych praw uczniów, których wnioski i opinie samorządu uczniowskiego powinny dotyczyć w szczególności:

- 1) prawo do zapoznawania się z programem nauczania, z jego treścią, celem i stawianymi wymaganiami;
- 2) prawo do jawnej i umotywowanej oceny postępów w nauce i zachowaniu;
- 3) prawo do organizacji życia szkolnego, umożliwiające zachowanie właściwych proporcji między wysiłkiem szkolnym a możliwością rozwijania i zaspokajania własnych zainteresowań;
- 4) prawo redagowania i wydawania gazety szkolnej;
- 5) prawo organizowania działalności kulturalnej, oświatowej, sportowej oraz rozrywkowej zgodnie z własnymi potrzebami i możliwościami organizacyjnymi w porozumieniu z dyrektorem;
- 6) prawo wyboru nauczyciela pełniącego rolę opiekuna samorządu.

Ustawodawca określa powyższe punkty jako podstawowe prawa ucznia, można więc zakładać, że samorząd powinien nimi zajmować się w pierwszej kolejności. Samo jednak ich

wylistowanie nie ma żadnego innego znaczenia, wciąż **żeby podjąć konkretne działanie, samorząd uczniowski potrzebuje zgody dyrektora.**

par. 6 i 7 - mówią o tym, że **w porozumieniu z dyrektorem samorząd uczniowski może podejmować działania z zakresu wolontariatu.** Punkt ten nie wnosi wiele nowego względem poprzedniego punktu - wciąż wymaga zgody dyrektora na podejmowanie konkretnych działań, choć może być dodatkowym uzasadnieniem dla podejmowania takich działań wolontariackich, które wychodzą poza szkołę (różnego rodzaju aktywności i działania społeczne skierowane do otoczenia szkoły, angażujące osoby spoza szkoły, itp.). Z naszego punktu widzenia ważne jest to, że punkt 7 wskazuje na to, że działania wolontariackie w szkole nie są czymś odmiennym od działania samorządu uczniowskiego - stanowią jego część (koło czy rada wolontariatu jest de facto jednym z organów samorządu uczniowskiego, dobrze żeby miało miejsce w regulaminie i koordynowało swoje działania z innymi organami SU).

par. 9 - mówi o tym, że **tylko samorządy w szkołach dla dorosłych, branżowej szkole II stopnia, szkole policealnej i policealnej szkole artystycznej oraz placówce kształcenia ustawicznego** mogą posiadać swoje środki finansowe.

Wynika z tego, że większość samorządów szkół podstawowych i ponadpodstawowych nie może posiadać swoich środków finansowych.

Nie oznacza to, że organy SU nie mogą środkami dysponować (np. środkami rady rodziców), możliwa jest również organizacja w szkole zbiórek (na określone cele) lub prowadzenie działalności gospodarczej (w ramach spółdzielni uczniowskiej).

Szerzej o różnych formach dysponowania środkami finansowymi piszemy w osobnej części odnośnie finansowania.

2. INNE ZAPISY DOTYCZĄCE UPRAWNIEŃ SAMORZĄDU UCZNIOWSKIEGO

Różne drobne kompetencje samorządu uczniowskiego są opisane w innych miejscach ustawy. Są to **skreślenie z listy uczniów, powoływanie rady szkoły, noszenie jednolitego stroju, konsultacja odnośnie dni wolnych, a także nadawanie imienia szkole.** Poniżej opisane zostały wszystkie te przypadki.

a. Skreślenie z listy uczniów - opinia

Jak podaje par. 2 art. 68 ustawy Prawo oświatowe:

“Dyrektor szkoły lub placówki może, w drodze decyzji, skreślić ucznia z listy uczniów w przypadkach określonych w statucie szkoły lub placówki. Skreślenie następuje na podstawie uchwały rady pedagogicznej, po zasięgnięciu opinii samorządu uczniowskiego.”

Dyrekcja szkoły może zdecydować o skreśleniu ucznia z listy uczniów. W statucie szkoły lub placówki określa się przypadki w jakich to może nastąpić. Ustawa wymaga wówczas uchwały rady pedagogicznej i opinii samorządu uczniowskiego

Więcej o skreśleniu ucznia z listy można przeczytać w artykule Magdaleny Pyter:

b. Powoływanie Rady szkoły - wniosek

Jak podaje par. 13 art. 81 ustawy Prawo oświatowe:

“Powstanie rady szkoły lub placówki organizuje dyrektor szkoły lub placówki z własnej inicjatywy albo na wniosek rady rodziców, a w przypadku szkół ponadpodstawowych także na wniosek samorządu uczniowskiego.”

c. Noszenie jednolitego stroju - opinia

W niektórych szkołach zostaje wprowadzony obowiązek noszenia jednolitego stroju (tzw. mundurki). W tym wypadku również ustawa Prawo oświatowe przewiduje możliwość włączenia samorządu w ten proces decyzyjny.

Jak mówi art. 100 ustawy Prawo oświatowe par. 1:

“Dyrektor szkoły podstawowej, szkoły ponadpodstawowej oraz szkoły artystycznej może z własnej inicjatywy lub na wniosek rady szkoły, rady rodziców, rady pedagogicznej lub samorządu uczniowskiego, za zgodą odpowiednio rady rodziców i rady pedagogicznej oraz w przypadku, gdy z inicjatywą wystąpił dyrektor szkoły lub wniosku złożonego przez inny podmiot niż samorząd uczniowski – także po uzyskaniu opinii samorządu uczniowskiego, wprowadzić obowiązek noszenia przez uczniów na terenie szkoły jednolitego stroju.”

Wynika z tego, że samorządu uczniowski jest jednym z organów, który **może złożyć wniosek o wprowadzenie noszenia przez uczniów na terenie szkoły jednolitego stroju**. Gdy jest to inicjatywa innego podmiotu, **konieczne jest uzyskanie opinii samorządu uczniowskiego**. Wniosek taki rozpatruje dyrektor w terminie nie dłuższym niż 3 miesiące.

Art. 100 ustawy Prawo oświatowe w par. 3 zawiera także zasady dotyczące wzoru stroju:

“Wzór jednolitego stroju, o którym mowa w ust. 1, ustala dyrektor szkoły w uzgodnieniu z radą rodziców i po zasięgnięciu opinii rady pedagogicznej i samorządu uczniowskiego.”

Zatem **przed ostateczną decyzją odnośnie wzoru konieczna jest opinia samorządu**.

W szkołach, w których nie wprowadzono obowiązku noszenia przez uczniów jednolitego stroju, oraz w szkołach, w których nie tworzy się rad rodziców **statut szkoły określa zasady ubierania się uczniów na terenie szkoły**.

d. Konsultacja odnośnie dni wolnych

Jak mówi par. 5 Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 11 sierpnia 2017 r. w sprawie organizacji roku szkolnego:

“1. Dyrektor szkoły lub placówki, po zasięgnięciu opinii rady szkoły albo rady placówki, a gdy rada nie została powołana - rady pedagogicznej, a w przypadku szkół również rady rodziców i samorządu uczniowskiego, biorąc pod uwagę warunki

lokalowe i możliwości organizacyjne szkoły lub placówki, może, w danym roku szkolnym, ustalić dodatkowe dni wolne od zajęć dydaktyczno-wychowawczych w wymiarze dla:

- 1) szkół podstawowych - do 8 dni;
- 2) liceów ogólnokształcących - do 10 dni;
- 3) techników, branżowych szkół I stopnia, branżowych szkół II stopnia, szkół policealnych i centrów kształcenia zawodowego - do 10 dni;
- 4) szkół specjalnych przysposabiających do pracy - do 4 dni.”

Wynika z niego, że **jeśli w szkole nie została powołana rada szkoły albo placówki, samorząd uczniowski opiniuje (obok rady pedagogicznej i rady rodziców) ustalenie w danym roku szkolnym dodatkowych dni wolnych od zajęć dydaktyczno-wychowawczych** - wymiary określone są w ustawie.

Link do ustawy:

<https://prawo.vulcan.edu.pl/przegdok.asp?qdatprz=akt&qplikid=4393>

e. Stypendium prezesa Rady Ministrów - wniosek

Według par. 2 Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 14 czerwca 2005 r. w sprawie stypendiów Prezesa Rady Ministrów, ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania oraz ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego:

“Wnioski o przyznanie stypendium Prezesa Rady Ministrów dla uczniów spełniających warunki określone w art. 90h ust. 1 i 2 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty, zwanej dalej "ustawą", są sporządzane przez samorząd uczniowski, a jeżeli samorząd uczniowski nie został utworzony - przez komisję, w skład której wchodzi od 3 do 5 uczniów wybranych przez ogół uczniów danej szkoły.”

Wynika z tego, że **samorząd uczniowski sporządza wniosek o przyznanie stypendium Prezesa Rady Ministrów dla uczniów spełniających warunki** określone w art. 90h ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty, którą można znaleźć tutaj:

<https://sip.lex.pl/akty-prawne/dzu-dziennik-ustaw/system-oswiaty-16794386/art-90-h>

Linki do rozporządzenia:

<https://sip.lex.pl/akty-prawne/dzu-dziennik-ustaw/stypendia-prezesa-rady-ministrow-ministra-wlasciwego-do-spraw-oswiaty-17195424>

f. Nadawanie imienia szkole

Wg Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 lutego 2019 r. w sprawie szczegółowej organizacji publicznych szkół i publicznych przedszkoli:

“§ 2. 1. Szkole nadaje imię organ prowadzący szkołę na wniosek rady szkoły, a w przypadku braku rady szkoły - na wspólny wniosek rady pedagogicznej, rady rodziców i samorządu uczniowskiego.

2. W szkole, w której nie tworzy się rady rodziców, imię nadaje organ prowadzący szkołę na wspólny wniosek rady pedagogicznej i samorządu uczniowskiego.

3. W szkole, w której nie tworzy się samorządu uczniowskiego, imię nadaje organ prowadzący szkołę na wspólny wniosek rady pedagogicznej i rady rodziców.

4. W szkole, w której nie tworzy się rady rodziców i samorządu uczniowskiego, imię nadaje organ prowadzący szkołę na wniosek rady pedagogicznej.”

Wynika z tego, że szkole imię nadaje organ prowadzący na wniosek rady szkoły, ale jeśli jej nie ma, dzieje się to na wspólny wniosek rady, pedagogicznej rady rodziców i samorządu uczniowskiego, więc tutaj również jest potencjalna rola samorządu.

Linki do rozporządzenia:

<https://prawo.vulcan.edu.pl/przegdok.asp?qdatprz=akt&qplikid=4932>

3. PRAWO I SAMORZĄD UCZNIOWSKI PODSUMOWANIE NAJWAŻNIEJSZYCH PUNKTÓW

Samorząd uczniowski istnieje w każdej szkole i placówce.

Samorząd uczniowski to wszyscy uczniowie szkoły.

Samorząd uczniowski musi:

- uchwalić **regulamin** i opisać w nim zasady wybierania i działania jego organów, opisać szczegółowo swoje działania na poziomie szkoły oraz zmieniać jego zapisy, aktualizować go - regulamin musi być uchwalony przez ogół uczniów szkoły w głosowaniu;

Samorząd uczniowski (poprzez swoje organy - reprezentację) może:

- **przedstawiać wnioski i opinie** radzie szkoły/placówki, radzie pedagogicznej i dyrekcji we wszystkich sprawach - w ustawie (patrz powyżej) wymienione zostały szczególne obszary ważne z perspektywy praw uczniów i uczennic; na wszelkie działania samorząd **musi jednak uzyskać zgodę dyrekcji szkoły**
- **wybierać osobę** do pełnienia roli opiekuna/ki SU;
- podejmować **działania wolontariackie** za zgodą dyrekcji;
- wyłonić radę wolontariatu.

(poza szkołami dla dorosłych, policealnymi oraz szkołą branżową II stopnia).